

4. Солдатенко О. І. Виховання національної свідомості школярів через ознайомлення з фольклорною спадщиною рідного краю. *Вісник Національного ун-ту Чернігівський колегіум ім. Т. Г. Шевченка*. Вип. 19(175). 2023. С. 98–103.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-353-1-22>

Морозов М. В.,

аспірант лабораторії психології творчості

Інституту психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України

Науковий керівник: Гулько Ю. А.,

кандидат психологічних наук,

старший науковий співробітник лабораторії психології творчості

Інституту психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України;

доцент кафедри психології, соціальної роботи та педагогіки

Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

СЕНСОМОТОРНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ В КОНТЕКСТІ ЗАДАЧНОГО ПІДХОДУ

Анотація. Обґрунтовується застосування задачного підходу до сенсомоторного розвитку дітей раннього віку. Показано, що оточуюча дитину реальність постає як багатовимірна система сенсомоторних задач, що потребують розуміння. Розуміння сенсомоторної задачі протікає як процес послідовного конструювання нових моторних програм.

Ключові слова: сенсомоторна задача, розуміння, моторні програми.

Morozov M. Sensorimotor development of early age children in the context of a task-based approach

Summary. The application of a problem-based approach to the sensorimotor development of young children is substantiated. It is shown that the reality surrounding the child appears as a multidimensional system of sensorimotor tasks that require understanding. Understanding of a sensorimotor task proceeds as a process of sequential construction of new motor programs.

Key words: sensorimotor task, understanding, motor programs.

Сучасна дитина має замало можливостей для активного фізичного розвитку на відкритому природньому просторі. Це пов'язано із з тим, що діти майже з народження оточені гаджетами, вплив на розвиток яких не з'ясований, однак вже зараз зрозуміло, що вони знижують або спотворюють рухову активність. Також низький рівень рухової активності пов'язаний тим, що епідемічний та воєнний стан у нашій країні обумовлює малорухомиий образ життя дітей. Однак ще Ж. П'яже виділяв сенсомоторну стадію розвитку інтелекту як важливий етап, який треба пройти в повному обсязі у сумісній із дорослими діяльності, для успішного переходу розвитку на інші етапи. Сучасні дослідження показують, що збіднення сенсомоторного та емоційного розвитку дітей спричиняє ряд набутих парціальних дефектів, що згодом відбиваються на загальному психічному розвитку дитини (Синьов В.М., Тарасун В.В., Шеремет М.К.). В той же час в останні десятиліття здійснені дослідження та розроблені програми розвитку, що дозволяють активізувати різноманітну діяльність дітей в умовах ускладнених реаліями суспільства, що переживає період турбулентності (Біла І.М., Ваганова Н.А., Злівков В.Л., Коқун О.М., Ладивір С.О., Пироженко Т.О., Ткач Б.М.). При цьому відчувається суттєвий брак досліджень присвячених сенсомоторному розвитку дітей саме раннього віку. Але ж саме на початку цього вікового періоду дитина активно освоює ходіння і пов'язані з цим нові форми рухової активності. В цей період оточуюча дитину реальність постає як багатомірна система сенсомоторних творчих задач, що потребують розуміння. І від того як дитина вчиться розуміти такі задачі залежить її успішний розвиток.

Українською науковою психологічною школою створеною Г.С. Костюком зроблений суттєвий внесок у розробку проблеми розуміння. Вивчалось протікання процесу розуміння іншомовного тексту (Андрієвська О.О.); особливості розуміння молодшими школярами метафор, прислів'їв, загадок, байок (Балацька Л.К., Концева Н.В.); розуміння алегорій, віршів (Косма Т.В.); розуміння художніх текстів (Косма Т.В., Таращанська Р.Ю.); розуміння казок (Дубовис-Арановська Д.М., Титаренко С.І.); розуміння учнями незнайомих слів під час читання художнього тексту (Синиця І.О.), розуміння учнями психології літературних персонажів (Прайсман Б.Д., Рубцова Т.В., Сверстюк Е.О.).

Спираючись на розробки вітчизняних вчених, що здійснені за останні десятиліття (Бал Г.О., Машбиць Ю.І., Моляко В.О., Смульсон М.Л) ми вважаємо доцільним застосувати цей підхід у вивченні психологічної специфіки сенсомоторного розвитку дітей. Адже сенсомоторна задача постає перед дитиною як проблемна ситуація з чітко окресленою метою (дістатися в певне місце, пройти і донести,

здійснити ряд дій з предметами тощо), досягти яку можна долаючи ускладнення зовнішнього і внутрішнього походження.

Власне кажучи опанування дітьми раннього віку культурно фіксованих дій з предметами може бути розглянуто як розуміння ними нових сенсомоторних задач. Останні дослідження специфіки перебігу процесів розуміння на різних вікових рівнях (Коваленко А.Б., Мойсеєнко Л.А., Гулько Ю.А., Ваганова Н.А.) показують, що він здійснюється за рахунок домінування як перцептивних так і мисленевих компонентів. Тому розуміння будь якої нової сенсомоторної задачі може бути розглянуто як вибудовування дитиною нової моторної програми в ускладнених умовах. Отже, сенсомоторна задача може розглядатися як така, що має за мету: встановити різні модальні характеристики предметів, встановити смислові зв'язки між модальними характеристиками предмета; встановити смислові відношення зв'язки між предметами у просторі та об'єднати їх в один цілісний образ-розуміння того як з ними діяти. Згідно тому розуміння дітьми раннього віку сенсомоторної задачі протікає як процес послідовного конструювання нових моторних програм (моделей) шляхом наслідування-аналогізування та комбінування створених раніше моторних програм або їх частин. Успішність розуміння нової сенсомоторної задачі визначається: наявністю творчих експериментальних дій дитини з предметами; наявністю надлишкових активних предметних дій з предметами, що не обумовлені цілком специфікою задачі; наявністю такого типу ускладнюючих умов, що стимулюють процес розуміння сенсомоторної задачі. Такий підхід, на нашу думку, дає можливість пошуку нових теоретичних та практичних шляхів сенсомоторного розвитку дитини раннього віку в умовах сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Бал Г. О. Теорія учбових задач. Психолого-педагогічний аспект, 1990, 101 с.
2. Біла І. М. Психологія творчого конструювання в дошкільному віці К. : Веселка, 2011. 431 с.
3. Коваленко А. Б. Психологія розуміння творчих задач. Київ, 1999, 184 с.
4. Моляко В. О. Г. С. Костюк – видатний стратег психологічної науки (до 120 річчя з дня народження) [Електронний ресурс] код доступу: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v12/i26/3.pdf>
5. Машбиць Ю. І. Психологічні основи управління навчальною діяльністю. К. : Вища школа, 1987, 220 с.

6. Психологічне дослідження творчих перцептивних процесів на різних вікових рівнях : монографія / за ред. В. О. Моляко. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012, 210 с.

7. Смутьсон М. Л. Психологія розвитку інтелекту. К. : Нора-друк, 2003. 1136 с.

8. Функціонування творчого мислення в інформаційно-віртуальному просторі суб'єкта : монографія / В. О. Моляко, Ю. А. Гулько, Н. А. Ваганова [та ін.]. Київ – Львів : Видавець Вікторія Кундельська, 2021. 194 с.